

“Я сэрцам табе прысягаю...” Да стагоддзя Алеся Бачылы. – Роднае слова, 2018. № 3.С.18-21.

Многія з тых, хто любіў і любіць Беларусь, лічылі і лічаць неафіцыйным гімнам нашай краіны песню “Радзіма мая дарагая”, аўтарам слоў якой з’яўляецца беларускі паэт Алесь Бачыла. Вось ужо амаль 80 гадоў (з 1950 года-Э.І.) яе з гонарам і з задавальненнем спявае беларускі народ.

Прывядзём некаторыя радкі гэтай слаўтай песні::

Радзіма мая дарагая,
Ты ў шчасці жаданым жыві:
Я сэрцам табе прысягаю
У шчырай сыноўняй любові...

Я радасць сваю не стрымаю-
І песня ўзлятае сама:
Мне лепей ад роднага краю
Нічога на свеце няма..

Мы дружбы народам жадаем
І шчырай братэрскай любові.
Радзіма мая дарагая.
Красуйся і ў шчасці жыві!.

Першы том біябібліяграфічнага слоўніка “Беларускія пісьменнікі” (Мн., 1992) і другі том 18-томнай “Беларускай энцыклапедыі”(Мн.,1996) вызначаюць Алеся Бачылу як беларускага паэта і драматурга.

На самой справе, Алесь Мікалаевіч быў яшчэ таленавітым журналістам, літаратуразнаўцам, гумарыстам, лібрэцістам, публіцыстам і перакладчыкам.

Сялянскі хлопчык Алесь Бачыла, жыццёвы шлях якога пачаўся 2 сакавіка 1918 года ў вёсцы Лешніца Пухавіцкага раёна, стаў адным з самых вядомых, самых таленавітых беларускіх паэтаў, заслужаным дзеячам культуры Беларускай ССР, аўтарам кніжак паэзіі “Шляхі”(1947), “Подых вясны” (1950), “Зоры вясення” (1954), “Юнацтва”(1959), “Калючая ружа”(1962), “Дарыце цюльпаны” (1966), “Тры багіні” (1973), “Вершы”(1974), “Белы бярэзнік” (1976), “Гараць лісты кляновыя”, паэмы “Апошняя аповесць”(1965), “Снежная балада”(выбранае, 1968), зборніка гумарыстычных вершаў “Кавалер Мікіта”(1967), кніжкі вершаў для дзяцей “Мне купілі самакат” (1981, Выбраных твораў у 2-х тамах (1978).

Так здарылася, што Алесь Бачыла закончыў сярэднюю школу № 3 горада Мінска, а затым 16-гадовы падлетак скончыў Беларускі педагагічны тэхнікум. Яго накіравалі выкладаць беларускую мову і літаратуру ў Каралішчавіцкую няпоўную сярэднюю школу. У 1936-1939 гадах юнак працаваў у Сінілаўскай СШ Мінскага раёна.

Некаторае ўяўленне аб маладым настаўніку Алесе Бачыле, які ўмела прывіваў вучням любоў да беларускай літаратуры і да твораў яе класікаў дае ўрывак з яго артыкула аб М.Ц.Лынькове пад назвай “Адзін з многіх”. Алесь Мікалаевіч нагадваў:

“Як пісьменніка я палюбіў Міхася Лынькова куды раней. чым пабачыў. Яго вобраз увайшоў у маю душу яшчэ з часоў даваеннага настаўнічання на Міншчыне. Я выкладаў тады беларускую літаратуру ў Каралішчавіцкай школе... І як выкладчык літаратуры я расказваў вучням пра яго герояў Вальку Разанскага і Ваську Шкетава з апавядання “Над Бугам”, пра Міколку-паравоза з яго аднайменнай аповесці. І разам з імі адчуваў высокароднасць самога аўтара, яго гуманнасць – пра сябе падумаў, што такія пачуцці можа выходзіць толькі той творца, хто і сам падзяляе гэтыя пачуцці, чыя душа багата чалавечай дабратаю, спагадай да пакрыўджаных, абыдзенных у жыцці. А заадно яшчэ падумаў і аб тым, што такіх людзей таксама павінны акружаць вельмі сардэчныя людзі”¹

У фондах Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь захоўваецца цікавы дакумент, падпісаны народным камісарам унутраных спраў БССР старшым маёрам дзяржбяспекі Л.Цанавай 28 лютага 1939 года. Гэта “ДАКЛАДНАЯ ЗАПІСКА ПА АГЕНТУРНАЙ РАСПРАЦОЎЦЫ ПА АНТЫСАВЕЦКІ

НАСТРОЕНАЙ ЧАСТЦЫ СТУДЭНТАЎ МІНСКАГА
ПЕДІНСТЫТУТА І ВЫКЛАДЧЫКАЎ СЯРЭДНІХ ШКОЛ У РАЁНАХ
МІНСКАЙ І МАГІЛЁўСКАЙ АБЛАСЦЕЙ ПА СТАНЕ НА 28
ЛЮТАГА 1939 г.”

У ёй адзначаецца:

“Агентурная распрацоўка “Арганізатары” была заведзена ў чэрвені 1938 г. на падставе паступіўшых да нас агентурных матэрыялаў ад агента “Палонскага” і матэрыялаў следства.

Па агентурнай справе “Арганізатары” намі распрацоўваюцца як актыўныя ўдзельнікі антысавецкай групы 6 чалавек, акрамя таго. па матэрыялах справы праходзяць шэраг асоб з ліку іх сувязей, распрацоўваемых па агентурнай справе “Фашысты”.

Найбольш актыўнымі ўдзельнікамі распрацоўкі з’яўляюцца маладыя пісьменнікі з ліку студэнтаў мінскіх педагагічнага і настаўніцкага інстытутаў, а таксама тыя, хто закончыў у 1938 г. Мінскі педінстытут і працуе ў цяперашні час у сярэдніх школах Мінскай і Магілёўскай абласцей.

1.НЯХАЙ Гаўрыла Іосіфавіч, 1915 года нараджэння...

2.КАЗЕКА Іван Дарафеевіч, 1915 года нараджэння...

3.КАНДРАЦЕНЯ Уладзімір Ігнатавіч, 1917 года нараджэння....

4.ГРАМОВІЧ Іван Іванавіч, 1918 года нараджэння

5.БАЧЫЛА Алесь Мікалаевіч, 1918 года нараджэння, ураджэнец вёскі Лешніца Перашскага сельсавета Смілавіцкага раёна, пражывае ў вёсцы Сіняга (хутчэй за ўсё тут памылка, правільна – у вёсцы Сініла-Э.І.) Мінскага раёна. З’яўляецца завочнікам 2-гадовага настаўніцкага інстытута ў Мінску.

6.ПАНЧАНКА Пімен Емельянавіч, 1917 года нараджэння...

Агентурнымі данымі ўстаноўлена, што распрацаваныя намі асобы раней былі звязаны з актыўнымі ўдзельнікамі контррэвалюцыйнага нацыянал-фашысцкага падполля Беларусі...

Гаўрыла Няхай матэрыяламі агентуры характарызуецца як чалавек антысавецкі настроены. У бытнасць яго вучобы ў Вышэйшым

педагогічным інстытуце ў Мінску быў цесна звязаны з кіраўніком літаратурнага гуртка Германам (асуджаны). З Германам на глебе антысавецкай дзейнасці быў таксама звязаны студэнт .А.Бачыла....

Агент “Палонскі” паведаміў, што Няхай, Бачыла, Кандрацэня, Казека дамовіліся дзейнічаць сумесна на літаратурным фронце, памагаючы адзін аднаму ў працягванні сваіх нацыяналістычных твораў.

Гэтыя асобы ў адной з гутарак прасілі ўдзельніка распрацоўкі Казеку(які друкуецца як літаратурны крытык) напісаць пра іх літаратурную дзейнасць у часопісе “Полымя рэвалюцыі” спецыяльны артыкул, які характарызаваў бы іх творчасць са станоўчага боку, выстаўляючы іх як лепшых маладых пісьменнікаў рэспублікі...”

На думку беларускага гісторыка Р.П.Платонава, з абдымкаў насадкінска-цанаваўскіх “агентурных спраў“, маладых беларускіх пісьменнікаў хутчэй за ўсё выратаваў прызыў усіх пералічаных у дакладной запісцы НКУС на вайсковую службу ўвосень 1939 года. 2

У 1939 годзе Алесь Бачыла завочна скончыў Мінскі настаўніцкі інстытут, а восенню 1939 года быў прызваны ў Чырвоную Армію у шэрагах якой знаходзіўся да канца Вялікай Айчыннай вайны. Ён служыў старшым пісарам штаба Прыволжскай ваеннай акругі, намеснікам палітрука роты, батарэі Закаўказскай ваеннай акругі (1939-1941). Алесь Мікалаевіч у якасці сакрвтарана ваенкома штаба арміі удзельнічаў у паходзе Чырвонай Арміі ў Іран, у баях на Крымскім фронце (1941-1943). У 1943-1945 гадах Бачыла служыў літсупрацоўнікам дывізіійнай газеты “В бой за Родину” Варонежскага, 2-га Беларускага і 1-га Прыбалтыйскага фронта..

Пасля вайны Алесь Бачыла з 1946 года працаваў адказным сакратаром у “Настаўніцкай газеце”, потым – загадчыкам аддзела публіцыстыкі і адказным сакратаром, намеснікам галоўнага рэдактара газеты “Літаратура і мастацтва”. У 1951-1952 гадах ён быў уласным карэспандэнтам “Літаратурной газеты» по БССР. . У 1957-1972 гадах Алесь Бачыла з’яўляўся адказным сакратаром часопіса “Полымя”, а ў 1972-1978 гадах – старшым рэдактарам выдавецтва “Мастацкая літаратура”.

Свой першы верш Алесь Мікалаевіч надрукаваў у 16 гадоў у 1934 годзе. Аднак зборнік яго вершаў выйшаў толькі пасля вайны – у

1947 годзе. Вядомы беларускі літаратуразнаўца Яўген Гарадніцкі адзначае, што з-за паліграфічнага браку тыраж гэтай кнігі не мог разысціся. Таму па сутнасці першай кнігі Бачылы, якая змагла дайсці да шырокага чытача, быў другі яго зборнік – “Подых вясны”(1950)3

Нельга не згадзіцца з думкай Я.Гарадніцкага, што адной з асаблівасцей паэзіі Алеся Бачылы з’яўляецца спалучэнне ў ёй двух пачаткаў: песенна-лірычнага, пачуццёвага і эпічнага. А.Бачылу па праву лічаць паэтам песеннікам. Песеннасць, меладычнасць, задушэўнасць, шчырасць, узнёслаць – гэтыя якасці натуральныя для яго паэтычнага таленту, і якраз яны ў многіх творах вызначаль своеасаблівасць беларускай песні 1950-1960-х гадоў.

У 1973 годзе ў выдавецтве “Мастацкая літаратура” выйшла ў свет кніга Алеся Бачылы “Тры багіні. Вершы і паэма”. Яна атрымала даволі высокую ацэнку літаратурных крытыкаў.

Так, адзін з самых таленавітых беларускіх літаратуразнаўцаў і літаратурных крытыкаў Віктар Каваленка падкрэсліваў:

“Для творчасці Алеся Бачылы апошніх год характэрна завастрэнне публіцыстычнай думкі, большая ўвага для грамадзянскага прызначэння паэзіі. Гэта ўзнікла не адразу, а прасочвалася і ў ранейшых творах, асабліва ў тых, дзе гучаць надзённыя сацыяльныя матывы...

Асаблівасць вершаў, якія ўвайшлі ў зборнік “Тры багіні”, у тым, што іх публіцыстычны пафас унікае гучнага, крыклівага тону. Ён звернуты да простых ісцін чалавечага быцця, нават яго штодзённасці: добра і зла ў жыцці, годнасці чалавека, радасці ціхай мудрасці, але і прагнасці глыбін, унутранай гатоўнасці да змагання ў імя праўды і чалавечнасці.

Паэт не цураецца адкрыта пафаснага закліку, трыбуннага ўзвышэння паэтычнага голасу:

Як дзеці, не цешцеся мілай маной!

Жыццё не застыла ў халодным

граніце,

І праўда з няпраўдай не скончыла

бой.

(“Цаніце! Высока пачуцці
Цаніце!...”)

Ёсць у гэтым вершы вынашанасць пачуцця і думкі, публіцыстычнасць тут не надакучлівач, бо яна вынікае з праўды перажывання і востра адчутых грамадскіх запатрабаванняў. Можна сказаць, што такі загад ідзе не толькі ад асобы паэта. Загадвае само жыццё. яго воля, яго няўмольная неадступнасць. Пра гэта верш “Што можаш здзейсніць – неадступна здзейсн...”.

Думка паэта абагульняецца ў вышэйшай ступені. набывае сцісласць аж да афарыстычнасці:

Зняможаным не кажуць слоў
прыгожых,
Ад гучных слоў не прыбывае сіл...
З адным крылом ніхто ляцець
не можа
З адным крылом – нібы зусім без
крыл.

...Новы зборнік А.Бачылы” “Тры багіні” – важны крок у яго паэтычным развіцці”⁴

У 1978 годзе выйшлі Выбраныя творы Алеся Мікалаевіча у двух тамах. У рэцэнзій на гэта выданне таленавіты беларускі пісьменнік і літаратуразнаўца Мікола Мішчанчук адзначаў:

“Двухтомнік Алеся Бачылы чытаў не проста з задавальненнем: чытаў захоплена, перажываючы хвіліны ўзрушэння, выкліканага сапраўднай паэзіяй, якая нарадзілася не адразу, а складалася ў цэласную кнігу год за годам, усё больш выяўляючы індывідуальнасць аўтара, яго адносіны да рэчаіснасці...”

Тэма памяці. тэма паверкі сённяшняга дня пройдзенымі дарогамі становіцца адной з галоўных у паэзіі А.Бачылы.

Другі ідэйна-тэматычны пласт бачылаўскай творчасці – паэзія на маральна-этычную пралематыку, паэзія пошуку той галоўнай высновы. Якая вызначае савецкага чалавека...

Пры ўсім тым, лірыка А.Бачылы мае нейкі асабліва спавядальны характар. Ёй уласціва адкрытасць і шчырасць, даверлівы тон. Калі дасягаецца гэта, знікае ілюстрацыйнасць, перажыванні лірычнага героя і падзеі не проста канстатуюцца, а асэнсоўваюцца глыбока па мастацку:

Я не хачу нікога павучаць,
 Я абуджаю ў сэрцах чалавечнасць:
 Калі баліць, давайце не маўчаць,
 Калі хто падае, - свае падставім
 плечы.

Паэт сілаю свайго мастацкага мыслення хоча выверыць тыя галоўныя прынцыпы, на якіх заўсёды грунтавалася чалавечае жыццё. Яму надзвычай балюча, калі гэтыя прынцыпы часам парушаюцца, адкідаюцца чалавецтвам. Так, лірычны верш “Не! Гэта была зусім не здань...” напісаны страсна, эмацыянальна, па-мастацку зрокава, быццам намалёваны рукой жывапісца і гучыць як гімн у абарону жыцця, прыгажосці, кахання на зямлі. Верш сведчыць пра тое, што апошнім часам паэзія А.Бачылы, як і беларуская паэзія ўвогуле, імкнецца да сінтэзу, што яна робіцца ўсё больш і больш паэзіяй агульначалавечай, не парываючы з нацыянальнай асновай.

...Лірычныя паэмы “Хмары над бухтай”(прысвечана памяці М.Багдановіча) і “Паэма вяртанняў”, думаецца, - лепшыя ў двухтомніку...

Двухтомнік выбраных твораў Алеся Бачылы – прыкметная з’ява ў нашай літаратуры”⁵

Не крыўдзячы іншых беларускіх паэтаў, трэба падкрэсліць, што ніхто з іх так шчыра і яскрава не праявіў сваю любоў да роднай беларускай мовы, як зрабіў гэта Алесь Бачыла ў вершы “Матчына мова”

Было б вельмі добра, каб у “Буквары” першакласніка быў бы змешчаны гэты верш. . Прывядзём некалькі фрагментаў верша “Матчына мова”:

Жывое ў вяках беларускае слова-

Народа душа і народа хвала.
Цябе абзывалі “мужыцкаю мовай”,
А нам жа ты – матчынай мовай была...

Прыеду дадому... І што за праява...
Пачую гаворку, ці песню, ці верш –
Здаецца, са мной размаўляеш ласкава
І сцежкаю поруч са мной ідзеш.

У маках чырвоных гарыць прыгуменне...
О матчына мова! Маленства вясна!
Ніколі ніхто мне цябе не заменіць.
Бо ты, як і маці, на свеце адна.

Акрамя верша “Матчына мова”, чытачам “Роднага слова” вельмі карысна пазнаёміцца з творам Алеся Бачылы “Дыялогі сярмяжнай мовы”, напісаным у 1975 годзе, які можна назваць мудрым і цудоўным. Ён складаецца з двух частак (1.Пра сваю віну. 2.Пра нашу віну”)

Першая частка пачынаецца такімі радкамі:

Па сабе, сярмяжнай, знаю:
Мовы розныя бываюць...

Мова мудрасці і славы,
Мова важная трактатаў.
Мова тэхнікі і нават
Мова хітрых дыпламатаў.

Я ж не з іх...

З майго набытку –
Песня ціхая з-пад світкі.
Не прыдбала гучных званняў,
Знала толькі нараканні...
Імі больш за ўсё багата
А заканчваецца такімі радкамі:
...А віною – зноў жа... мова..
А за што? Што сярод важных
Называлася сярмяжнай.
Што служу свайму я брату...
Вінавата...вінавата...
От жа доля! Хоць ты кайся
Ці сама сябе зракайся.
Я магла ж – каб хто сасватаў.
Быць і мовай дыпламатаў .

А ў другой частцы гэтага твора пад назвай “Пра нашу віну” ёсць такія радкі:

Скаргаў я не шлю да неба,
Хоць і крыўдна – не пытаю:
Можа, вам я і не трэба?
Можа, вам зусім чужая?

...Вы ж і пальцам не кіўнеце,
Калі хто мяне мальмуе.
Быццам я на белым свеце
Заслужыла долю тую

На вялікі жаль, да сённяшняга дня крайне недастаткова даследавана творчая спадчына Алеся Бачылы ў галіне драматургіі. У сувязі з гэтым трэба нагадаць блытаня і памылковыя звесткі па гэтай праблеме, дапушчаныя ў кнізе “Памяць. Пухавіцкі раён” (Мн., 2003.С.603).

Алесь Мікалаевіч апублікаваў п’есы “Мікітаў лапаць”, “Дажынкi” і аднактоўку “Сон на балоце”, дзіцячыя п’есы “Пастушкі, Данілка і Алеська”. Ён напісаў музычную драму “На купалле”(адноўлены тэкст апублікаваны ў 1982 годзе.

У размове з аўтарам гэтых радкоў многія салісты і спевакі Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Беларусі 1950-1970-х гадоў адзначалі, што лібрэціст Алесь Бачыла ў той час стаў “знаходкай” для іх тэатра. Менавіта па лібрэта Алеся Мікалаевіча Дзяржаным тэатрам оперы і балета БССР былі пастаўлены оперы “Яснае світанне” А.Туранкова (пастаноўка 1958 года, “Калючая ружа” (1960), пастаўлена таксама Кіргізскім дзяржаўным тэатрам оперы і балета, Фрунзе, 1983), “Калі ападае лісце”(1968), “Зорка Венера” (1970) і аперэта “Паўлінка паводле аднайменнай камедыі Я.Купалы(1973, музыка ўсіх Ю.Семенякі).

Акрамя гэтага, Алесь Бачыла стаў аўтарам артыкулаў “Думкі пра опернае лібрэта” (1959), “Опера пачынаецца з лібрэта”(1983).

Мала каму вядома, што па аповесці “Свінапас” Алесь Бачыла разам з Юрыем Тарычам стварылі сцэнарыі першага беларускага мастацкага фільма “Лясная быль”, які выйшаў у свет у 1926 годзе.

Многія дзеячы беларускай культуры лічылі і лічаць Алеся Бачылу цудоўным перакладчыкам. Аб гэтыя сведчаць яго пераклады з рускай мовы (твораў А.С.Пушкіна,М.Ю.Лермантава, І.А.Крылова, М.А.Някрасава, С.Ясеніна, А.Пракоф’ева, М.Ісакоўскага, М.Брауна), з украінскай (М.Рыльскага, А.Малышкі, С.Алейніка), з абхазскай (Дз.Гуліа), з аварскай (Р.Гамзатава). з літоўскай Э.Матулявічуса), з малдаўскай (П.Кручанюка), з латышскай (Я.Гротса, Л.Брыдака), з таджыкскай М.Турсун-задэ), з армянскай (Г.Эміна), з англійскай (Р.Бёрнса), з французскай (Ж.Алемана), з венгерскай (Э.Адзі).

На беларускую мову Алесь Мікалаевіч пераклаў “Залаты ключык. Або прыгоды Бураціна” А.Талстога, “Тараса Бульбу” М.Гоголя (з М.Паслядовічам), “Брэсцкую крэпасць” С.С мірнова (з А.Бажко) і іншыя творы.

Ацэньваючы дзейнасць А.Бачылы ў якасці перакладчыка, Яўген Гарадніцкі ў 1987 годзе адзначаў:

“Пераклады А.Бачылы з рускай класічнай паэзіі, а таксама сучасных савецкіх паэтаў вызначаюцца дакладнасцю перадачы аўтарскага арыгінал, але ў той жа час і прысутнасцю чыста бачылаўскіх інтанацый – пяшчотнасці, мілагучнасці, замілаванасці. У гэтым кірунку і адбываўся адбор твораў для перакладу. Адчуваецца. Што перакладалася тое, што духоўна блізка перакладчыку”⁶

Без усякага перавялічэння, Алесь Бачыла быў арыгінальным літаратуразнаўцам. Аб гэтым, у прыватнасці, сведчаць, перш за ўсё яго кніга “Дарогамі Максіма Багдановіча”, літаратурна-крытычныя артыкулы пра казку В.Віткі “Вавёрчына гара”, пра творчасць В.Іпатавай, А.Русецкага, пра паэзію А.Разанава, пра творчасць І.Мележа, М.Лынькова, Р.Шырмы, М.Танка, Я.Брыля, Ю.Семенякі, А.Адамовіча, Я.Коласа, А.Куляшова, Я.Казекі, адказ на пытанне газеты “Літаратура і мастацтва” над назвай “Варта пагаварыць...”, адказы на анкету газеты “Чырвоная змена “Без права на бяспрэчнасць”, рэцэнзіі на творы П.Панчанкі, К.Кірэенкі, А.Куляшова, В.Іпатавай.

У сваёй рэцэнзіі на працу А.Бачылы “Дарогамі Максіма Багдановіча” аўтарытэтны беларускі літаратуразнаўца і пісьменнік Вячаслаў Рагойша падкрэсліў:

«Тропамі Максіма Богдановіча, дорогой яго поэзіі прошёл недавно вельмі вядомы беларускі паэт Алесь Бачыла...

Кніга Бачылы адрозніваецца нетаропливой манерай изложения, обстоятельностью раздумий... Все три раздела книги – “В дороге”, “Сокровища сундука Богдановичей” и “После дороги” – читаются как увлекательное художественное произведение....

Основное достоинство книги “Дорогами Максіма” – новизна материала, впервые вводимого в научный оборот. Взять хотя бы фотографии, иллюстрирующие текст. Под некоторыми из них примечание: публикуются впервые. Но даже и снимки без подобных примечаний принадлежат к числу малоизвестных. Особенно запоминается фотокопия неизвестного портрета Богдановича. Как довольно убедительно доказывает Бачыла, портрет был написан в Старом Крыму, куда поэт ездил лечиться летом 1915 года”⁷

А.Бачыла быў узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, Чырвонай Зоркі, “Знак Пашаны”, Дружбы народаў і многімі медалямі. У 1967 годзе яму было прысвоена ганаровае званне “Заслужаны дзеяч культуры Беларускай ССР”.

Нельг не згадзіцца з наступнай думкай беларускага пісьменніка Васіля Віткі:

“Алесь Бачыла пакінуў значны след у беларускай савецкай культуры. Ён не толькі вызначыў свій жыццёвы выток, але і сам стаў адным з вытокаў. Жывой, няспынай ракі, якую мы завём – Паэзія”⁸

Алесь Бачылы не стала 4 студзеня 1983 года – на 65-м гады жыцця.

Ужо пасля яго смерці выйшлі ў свет яго кнігі “Крыло неспакою: Пошук, роздум, палеміка, успаміны”(1985), Збор твораў у 3 тамах (1986-1987), “Радзіма мая дарагая: вершы, эсэ”(2009). Песні на яго вершы ўвайшлі ў зборнік “Я сэрцам з табою” (1988).

Імя А.Бачылы носяць вуліца і перавулак у г.Мар’іна Горка Мінскай вобласці.

У Пухавіцкім раённым краязнаўчым музеі захоўваецца частка хатняй бібліятэкі Алесь Бачылы. Перадача кніг спадчыннікамі паэта адбылася ў 2004 годзе.

1.Бачыла А. Адзін з нямногіх/А.Бачыла//Бачыла А..Збор твораў. У 3 т.Т.3.- Мн.: “Маст. Літ.”, 1987 – С.321.

2.Платонаў Р.П. “Ворагі народа – Беларускія пісьменнікі /Р.П.Платонаў//Памяць :гіст.-дакум. Хроніка Мінска. У 4 кн.Кн.3-я.— Мн.:БЕЛТА, 2004. – 288-290.

3.Гарадніцкі Я. Каментарыі /Я.Гарадніцкі //Бачыла А.Збор твораў у 3 т. Т.1.-Мн.: “Маст літ”, 1986. С.356.

4.Каваленка В. “Дзеля добра, дзеля святла...”/В.Каваленка//Полымя. 1974. № 9. С.227, 230.

5.Мішчанчук М....Цепліць пачуцці людзей”/М.Мішчанчук//Літаратура і мастацтва, 1979, 16 лістапада. С.6.

6.Гарадніцкі Я. Каментарыі/Я.Гарадніцкі //Бачыла А.Збор твораў. У 3 т. Т.3. С.454.

7.Рагойша В. Поэт открывает поэта/В.Рагойша//Дружба народов. 1972.№ 6.С.277.

8.Вітка В.Песеннае сэрца паэта/В.Вітка//Бачыла А..Збор твораў. У 3 т.Т.1. С.8

Эмануіл Рыгоравіч ЮФЕ, прафесар БДПУ імя М.Танка, доктар гістарычных навук

220005, г.Мінск, пр.Незалежнасці, 39-90. Т.2-84-83-79 (х.)

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ